

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Соціологічний факультет

Кафедра соціології



«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан соціологічного факультету

Олена МУРАДЯН

30 червня 2023 р.



«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан історичного факультету

Сергій ПИТОВЧЕНКО

2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СОЦІАЛЬНЕ КОНСТРУЮВАННЯ МИНУЛОГО

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти _____ другий (магістерський) _____

галузь знань _____

спеціальність _____ (шифр і назва)
032 – історія та археологія _____

освітня програма _____ (шифр і назва)
Історія та археологія _____

спеціалізація _____ (шифр і назва)

вид дисципліни _____ (шифр і назва)
обов'язкова _____

факультет _____ (обов'язкова / за вибором)
історичний _____

2023 / 2024 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою соціологічного факультету

28 червня 2023 р. протокол № 6

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Філіпнова Ольга Аркадіївна - кандидат соціологічних наук, доцент, доцент кафедри соціології соціологічного факультету ХНУ імені В.Н. Каразіна

Програму схвалено на засіданні кафедри соціології

Протокол № 7 від 22 червня 2023 року

В.о. завідувачки
кафедри соціології

Людмила СОКУРЯНСЬКА

Програму погоджено з гарантом освітньої програми «Історія та археологія»

Гарант освітньої програми «Історія та археологія»

Людмила ПОСОХОВА

Програму погоджено науково-методичною комісією соціологічного факультету

Протокол № 9 від 26 червня 2023 року

Голова науково-методичної комісії
соціологічного факультету

Юлія СОРОКА

Програму погоджено науково-методичною комісією історичного факультету

Протокол № __ від __ червня 2023 року

Голова науково-методичної комісії
історичного факультету

Олександр ТУМАКОВ

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Соціальне (ре)конструювання минулого» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістрів спеціальності 032 – історія та археологія.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

Курс ставить на меті залучити студентів до соціологічного аналізу історії, історичного знання та колективної пам'яті; виявити їхню інтеграційну та дезінтеграційну функції в суспільстві. Курс аналізує такі проблеми як: “політизація історії та колективної пам'яті”, “використання історії”, “історія та національні й політичні інтереси суспільства”, “минуле та сучасне в соціальному просторі індивідів, груп, та суспільств”.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

Основні завдання вивчення дисципліни: розкрити сутність соціологічного підходу до вивчення минулого; проаналізувати, як відбувається *соціальне конструювання* минулого, хто, яким чином і задля якої мети приймає участь у соціальному конструюванні минулого; визначити потенціал соціологічного підходу до вивчення феномену минулого у суспільствах; розкрити специфіку «соціального використання» історії, історичного знання та минулого у суспільстві; виявити динаміку взаємодії історичного мета-нарративу та альтернативних версій минулого.

1.3. Кількість кредитів – 3/3

1.4. Загальна кількість годин – 90/90

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
За вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	1-й
Семестр	
1-й	1-й
Лекції	
32 год.	10 год.
Практичні, семінарські заняття	
Лабораторні заняття	
Самостійна робота	
58 год.	80 год.
Індивідуальні завдання не передбачено	
90 год.	90 год.

1.6. Заплановані результати навчання.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, Стандарту вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 03 – Гуманітарні науки, спеціальність 032 – «Історія та археологія», затвердженого Наказом МОН України № 603 від 31.05.2021 р., здобувачі повинні набути компетентності та демонструвати такі результати навчання:

Загальні компетентності

ЗК 5. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК 7. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК 9. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК 10. Здатність усвідомлювати та позиціонувати себе як випускника Каразінського університету.

Фахові компетентності

ФК 6. Здатність здійснювати експертний аналіз в предметній області.

ФК 7. Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у закладах фахової перед вищої та вищої освіти, наукових установах.

ФК 8. Здатність працювати в міжнародному контексті і реалізовувати спільні проекти у сфері історії та археології з європейськими та євроатлантичними інституціями.

Програмні результати навчання

ПРН 2. Здійснювати рецензування, коментування, анотації наукових, науково-популярних, освітніх та публіцистичних текстів, які стосуються питань історії та археології;

ПРН 4. Застосовувати у професійній діяльності у сфері історії та археології сучасні цифрові інструменти і технології для пошуку, збереження і оброблення інформації, у тому числі для виконання наукових досліджень і реалізації освітніх та інноваційних проєктів;

ПРН 6. Здійснювати експертизу пам'яток історії, археології та культури з метою їх охорони та можливого подальшого використання;

ПРН 7. Зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з питань історії та /або археології до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються.

ПРН 9. Здійснювати викладацьку діяльність у закладах вищої освіти на основі сучасних освітніх технологій, а також принципів і практик європейських країн.

ПРН 10. Здатність аналізувати взаємозв'язки між позицією професійного історика та пануючими у суспільстві поглядами на минуле;

ПРН 11. Здатність використовувати вивчений матеріал в нових ситуаціях: пояснювати взаємозв'язки між процесами у минулому та на сучасному етапі, оцінювати альтернативні варіанти інтерпретації основних тенденцій та особливостей історичного розвитку людства у певні історичні періоди.

У результаті вивчення даного курсу студенти мають:

знати: поняття «минуле», «колективна пам'ять»; поняття «реконструювання минулого» та «реконструкція минулого»; сутність соціологічного підходу до аналізу функцій минулого у суспільстві; особливості використання минулого для обґрунтування дій у сучасному; взаємозв'язок історії, минулого з національними та політичними інтересами.

вміти: розрізняти реконструювання минулого від реконструкції минулого; аналітично використовувати поняття «соціальне (ре)конструювання минулого»; аналізувати процеси конструювання минулого у сучасних суспільствах; виявляти причини політизації минулого; аналізувати прояви соціального конструювання минулого на макро- мезо- та макрорівні.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

ТЕМА 1. Поняття соціального (ре)конструювання (4)

Поняття «минуле», «пам'ять», «історія», «історичне знання». Поняття «реконструкція» та «конструювання». Поняття соціального (ре)конструювання.

Зміна традиційного ставлення до минулого («торжество пам'яті», П. Нора). Основні причини зміни традиційного ставлення до минулого: критика офіційних версій історії, «культ коріннів», «юридичні рахунки» із минулим, відродження минулого, що було «відібрано». Глобалізація пам'яті.

Соціологічна концепція минулого Дж. Міда. Суспільство як тип зв'язку майбутнього із минулим.

ТЕМА 2. Формування колективних поглядів на минуле (4г.)

Освіта як уніфіковане поле обміну та комунікації. Роль освіти у формування, підтримки та репродукуванні історичного знання.

Поняття «політики ідентичності». Шкільні програми як інструмент імплементації політик ідентичностей. Регламентация та контроль змісту шкільних підручників у суспільствах недемократичного типу.

Система освіти в сучасній Україні: вектори пошуку «своєї історії» та «своєї ідентичності».

ТЕМА 3. Мета-нарратив та альтернативні версії минулого (4г.)

Минуле в індивідуальних вимірах: персональні архіви, щоденники, усно-історичні нарративи. Альтернативна історія в літературі. Минуле у кінематографі: офіційні та альтернативні версії. «Популярна історія». Туристичні маршрути як втілення офіційних та альтернативних версій минулого.

ТЕМА 4. Конструювання історичної ідентичності (4г.)

Конструювання історичної ідентичності як селективна діяльність. Створення офіційного історичного дискурсу як інкорпорування окремих фактів і осіб з минулого. Колективна пам'ять та колективна амнезія (об'єкти маргіналізації, виключення і забуття). Критерії селективного процесу: домінуюча система цінностей і норм, соціальне, політичне та економічне становище спільноти.

Структура історичної ідентичності. Свята. Особистості. Основні періоди, події.

Головні інститути, що у своїй боротьбі за гегемонію формують офіційну історичну ідентичність: державний апарат, політичні партії, ЗМІ, освітня система, громадські та недержавні організації, а також щоденні соціальні практики.

ТЕМА 5. Політика пам'яті. Публічна історія (4г.)

Поняття «політика пам'яті». Політика пам'яті та забуття. Маргіналізація пам'яті. Поняття публічної історії. Публічна історія як складова соціального (ре)конструювання минулого. Публічна історія як інструмент втілення політики пам'яті.

Політика пам'яті у посткомуністичній Європі. Проблематика «геноцидів»: історична політика і міжнародна політика в Східній Європі після 1989 року. Політика пам'яті в пострадянських країнах. Геополітика пам'яті та використання минулого у геополітичних цілях. Політика пам'яті та конфлікти.

Тема 6. Система шкільної освіти: дискурсивні практики створення легітимного образу держави, суспільства, нації (4г.)

Шкільна освіта: явні та латентні програми. Шкільна освіта як дискурсивні практики.

Контент-аналіз сучасних підручників: порівняльний аналіз текстів абетки радянського пост-радянського періоду та періоду незалежної України.

Контент-аналіз підручників з історії України: а) формування легітимного образу держави, суспільства, нації; б) формування національної та громадянської ідентичності.

ТЕМА 7. Музей як публічний простір репрезентації минулого та конструювання ідентичності (4г.)

Музеї в процесах конструювання ідентичностей. Явні та латентні функції музеїв. Музей та ідеологія. Музей як репрезентація історії та культури. Музей як інституціональне відображення ідентичності. Музей як ритуал громадянства. Національні та локальні музеї. Музей як мета-наратив.

Поняття «музейної політики». Контролювання «змісту» музею як контролювання репрезентації спільноти та її цінностей та символів. Музейні практики як політичний акт. Музей як простір осмислення суспільних цінностей та смислів.

ТЕМА 8. Пам'ятники та меморіали: конструювання минулого на національному та регіональних рівнях (4г.)

Репрезентація минулого: меморіальні комплекси і пам'ятники як інструменти політики пам'яті. Пам'ятні дати. Пам'ятники та свято: етнографія 9 Травня.

Локальне минуле і регіональна ідентичність. Локальний міф і туристична привабливість регіону. Регіональна політика в боротьбі за минуле. Регіональні «війни пам'яті». Дні міста та ювілеї. Історико-культурні рекреаційні зони. Територіальний бренд і туристичний імідж території. Символічне освоєння місцевого простору

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин												
	денна форма						заочна форма						
	усьо го	у тому числі					усьо го	у тому числі					
		л	П	лаб.	інд	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
ТЕМА 1. Поняття соціального (ре)конструювання	10	4				6	8	2					6
ТЕМА 2. Формування колективних поглядів на минуле	10	4				6	7	1					6
ТЕМА 3. Мета-наратив та альтернативні версії минулого	10	4				6	9	1					8
ТЕМА 4. Конструювання історичної ідентичності	12	4				8	13	1					12
ТЕМА 5. Політика пам'яті. Публічна історія	12	4				8	14	2					12
Тема 6. Система шкільної освіти: дискурсивні практики створення легітимного образу держави,	12	4				8	13	1					12

суспільства, нації											
ТЕМА 7. Музей як публічний простір репрезентації минулого та конструювання ідентичності	12	4				8	13	1			12
ТЕМА 8. Пам'ятники та меморіали: конструювання минулого на національному та регіональних рівнях	12	4				8	13	1			12
Усього годин	90	32				58	90	10			80

**4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять
не передбачено**

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	ТЕМА 1. Поняття соціального (ре)конструювання Опрацювання базової літератури (підготовка до контрольної роботи)	6	6
2	ТЕМА 2. Формування колективних поглядів на минуле. Опрацювання базової літератури (підготовка до контрольної роботи)	6	6
3	ТЕМА 3. Мета-наратив та альтернативні версії минулого. Опрацювання базової літератури (підготовка до контрольної роботи)	6	8
4	ТЕМА 4. Конструювання історичної ідентичності (підготовка до контрольної роботи). Написання есе	8	12
5	ТЕМА 5. Політика пам'яті. Публічна історія Підготовка дослідницького проекту	8	12
6	Тема 6. Система шкільної освіти: дискурсивні практики створення легітимного образу держави, суспільства, нації Підготовка дослідницького проекту	8	12
7	ТЕМА 7. Музей як публічний простір репрезентації минулого та конструювання ідентичності Підготовка дослідницького проекту	8	12
8	ТЕМА 8. Пам'ятники та меморіали: конструювання минулого на національному та регіональних рівнях Підготовка дослідницького проекту	8	12
	Разом	58	80

**6. Індивідуальні завдання
Не передбачено**

Елементи дистанційного викладання

Лекції					
	Класифікація	Попередня підготовка	Подача нової інформації	Тренування	Зворотній зв'язок
Розділ 1. Історія та методи соціокультурної антропології					
ТЕМА 1. Поняття соціального (ре)конструювання	Вступна	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	Тексти; відеоконференція	Питання для самоперевірки; Робота з кейсами; Пошук відповідей на питання	Запитання; Обговорення навчального матеріалу
ТЕМА 2. Формування колективних поглядів на минуле	Оглядова	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	Тексти; відеоконференція	Питання для самоперевірки; Робота з кейсами; Пошук відповідей на питання	Запитання; Обговорення навчального матеріалу
ТЕМА 3. Мета-нарратив та альтернативні версії минулого	Інформаційна (тематична)	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	Тексти; відеоконференція	Питання для самоперевірки; Робота з кейсами; Пошук відповідей на питання	Запитання; Обговорення навчального матеріалу
ТЕМА 4. Конструювання історичної ідентичності	Інформаційна (тематична)	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	Тексти; відеоконференція	Питання для самоперевірки; Робота з кейсами; Пошук відповідей на питання	Запитання; Обговорення навчального матеріалу
ТЕМА 5. Політика пам'яті. Публічна історія	Інформаційна (тематична)	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	Тексти; відеоконференція	Питання для самоперевірки; Робота з кейсами; Пошук відповідей на питання	Запитання; Обговорення навчального матеріалу
Тема 6. Система шкільної освіти: дискурсивні практики створення легітимного образу держави, суспільства, нації	Інформаційна (тематична)	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	Тексти; відеоконференція	Питання для самоперевірки; Робота з кейсами; Пошук відповідей на питання	Запитання; Обговорення навчального матеріалу
ТЕМА 7. Музей як публічний простір репрезентації минулого та конструювання ідентичності	Інформаційна (тематична)	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	Тексти; відеоконференція	Питання для самоперевірки; Робота з кейсами; Пошук відповідей на питання	Запитання; Обговорення навчального матеріалу

ТЕМА 8. Пам'ятники та меморіали: конструювання минулого на національному та регіональних рівнях	Інформаційна (тематична)	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	Тексти; відеоконференція	Питання для самоперевірки; Робота з кейсами; Пошук відповідей на питання	Запитання; Обговорення навчального матеріалу
--	--------------------------	---	--------------------------	--	--

7. Методи навчання

Лекції, обговорення навчального матеріалу, робота з текстами, робота з кейсами, пошук відповідей на питання.

8. Методи контролю

Участь в обговореннях та дискусіях на лекціях, робота з базовими текстами, підсумкова робота у вигляді результатів міні-дослідження з обраної теми, переклади іноземної літератури з тематики курсу, контрольна робота, залік. **Підсумковий контроль з курсу здійснюється у системі Moodle.**

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання								Контрольна робота, передбачена навчальним планом Дфн/Зфн	Залікова робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8			
6	6	6	6	6	6	7	7	10/10	40	100

Для допуску до підсумкового семестрового контролю потрібно набрати 30 балів.

Критерії оцінювання навчальної діяльності

Види діяльності	Максимальна кількість балів за вид роботи	Кількість даного виду роботи протягом вивчення курсу	Загальна кількість балів (максимальна)
1. Відвідування занять та участь в обговореннях та дискусіях на лекціях	1	16x1	до 16
2. Робота із базовими текстами)*	2	10x2	до 20
3. контрольна робота проводяться 1 рази протягом семестру у вигляді написання есе з базових питань курсу	1	10x1	10
2. Виконання та презентація підсумкової* роботи у вигляді результатів міні-дослідження з обраної теми: а) зміст дослідження (10); б) поєднання методів «історичних» та «соціологічних» (10); в) творчий підхід (5); г) форма презентації (5); д) окреслення сфер практичного використання (5); е) вміння зацікавити аудиторію та залучити її у дискусію під час презентації роботи (5)	40	1	40
4. Переклади іноземної літератури з тематики курсу*	10	1	10

5. Складання заліку	40	1	40
---------------------	----	---	-----------

* Студенти можуть обрати за власним бажанням один із видів діяльності, що позначено «зірочкою»

Залікова робота. Виконання завдань залікової роботи оцінюється за 40-бальною шкалою, виходячи з таких критеріїв:

35-40 балів – знання програмного матеріалу мають системний характер; повний, правильний, послідовний, логічний виклад матеріалу з відсутністю помилок; здатність до систематизації, узагальнення та аналізу інформації, до вільного формулювання аргументованих висновків; вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки.

31-34 бали – знання й розуміння програмного матеріалу в повному обсязі; повний, послідовний, логічний, аргументований виклад матеріалу; здатність до систематизації, узагальнення та аналізу інформації, до вільного формулювання аргументованих висновків; допущені незначні помилки не впливають в цілому на загальне вирішення завдань.

21-30 балів – знання й розуміння тільки основного програмного матеріалу; спрощений і неповний виклад матеріалу, коли завдання в основному виконані, але студент не володіє матеріалом глибоко, його знання мають розрізнений характер; здатність до систематизації й узагальнення інформації, але неспроможність її аналізувати та формулювати аргументовані висновки; допущені окремі помилки, що вплинули на загальне вирішення завдань.

11-20 балів – знання й розуміння основного програмного матеріалу мають поверховий характер; спрощений і непослідовний виклад матеріалу; здатність до систематизації й узагальнення інформації, але неспроможність самостійно робити висновки; допущені суттєві помилки, що вплинули на загальне вирішення завдань.

0-9 балів – знання й розуміння основного програмного матеріалу мають неповний характер; спрощений і неповний виклад матеріалу з допущенням суттєвих помилок; нездатність до систематизації й узагальнення інформації; допущені суттєві помилки, що значною мірою вплинули на загальне вирішення завдань.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	зараховано
70-89	
50-69	
1-49	не зараховано

10. Рекомендована література

Основна література

1. Адорно Т. Що означає «опрацювання минулого». Філософія освіти. *Philosophy of Education*. 2018. No 1 (22)
2. Бабка В. Політика пам'яті: спроба теоретичного синтезу, моделі впровадження та роль у перехідному суспільстві. Наукові записки 6(74)
https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/babka_polityka.pdf

3. Брукбейкер Р. Громадянська та етнічна нації у Франції та Німеччині
<http://www.smoloskyp.kiev.ua/docs/v0000073.htm>
4. Єрмоленко В. Місця пам'яті на європейських місцинах // http://www.krytyka.kiev.ua/articles/s9_12_2003.html
5. Журженко Т. Геополітика пам'яті.
<https://www.eurozine.com/%d0%b3%d0%b5%d0%be%d0%bf%d0%be%d0%bb%d1%96%d1%82%d0%b8%d0%ba%d0%b0-%d0%bf%d0%b0%d0%bc%d1%8f%d1%82%d1%96/?pdf>
6. Каппертон П. Як суспільства пам'ятають. Київ, 2004.
7. Філіппова О. Політика ідентичностей і фактори консолідації українського суспільства: ситуація прикордонного регіону. *Українсько-російське порубіжжя: формування соціального та культурного простору в історії та сучасній політиці. Збірник матеріалів семінару Київського проекту Інституту Кеннана.* 11 квітня 2003 Київ : Стілос. С. 49-58.
8. Франклін Р. Використання мови при написанні історії. Ї. 2004. № 35.

Допоміжна

1. Petersson B. National self-images and regional identities in Russia. Ashgate, 2001.
2. Smith K. Mythmaking in the new Russia. Politics and memory during the Yeltsin era. – Cornell University Press, 2002 .
3. Schudson M. Watergate in American Memory: How We Remember, Forget, and Reconstruct the Past. 1992.
4. Wanner C. Burden of Dreams. History and Identity in Post-Soviet Ukraine. University Park, PA: The Pennsylvania State University Press, 1998.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Яких змін зазнала політика історичної пам'яті?
<https://www.radiosvoboda.org/a/30502604.html>
2. Heyes C. Identity Politics. Stanford Encyclopedia of Philosophy – Internet resource:
<http://plato.stanford.edu/archives/fall2002/entries/identity-politics/>
3. Van Dijk T. N.d. Ideology and Discourse. A Multidisciplinary Introduction. English version of an Internet course for the Universitat Oberta de Catalunya (UOC), July 2000.
<https://discourses.org/wp-content/uploads/2022/07/Teun-A.-van-Dijk-2003-Ideology-and-discourse.pdf>

Завдання до залікової роботи

Вага питання – 10 балів

1. Поняття «соціальна реконструкція» та «соціальне конструювання» минулого.
2. Зміни у традиційному ставленні до минулого. Основні причини.
3. Суспільство як тип зв'язку майбутнього із минулим.
4. Освіта як уніфіковане поле обміну та комунікації.
5. Роль освіти у формування, підтримки та репродукуванні історичного знання.
6. Шкільні програми як інструмент імплементації політик ідентичностей.
7. Регламентация та контроль змісту шкільних підручників у суспільствах недемократичного типу.
8. Система освіти в сучасній Україні: вектори пошуку «своєї історії» та «своєї ідентичності».
9. Шкільна освіта: явні та латентні програми.
10. Шкільна освіта як дискурсивні практики формування легітимного образу держави, суспільства, нації.
11. Шкільна освіта як дискурсивні практики формування національної та громадянської ідентичності.
12. Музей як публічний простір репрезентації минулого та конструювання ідентичності
13. Явні та латентні функції музеїв. Музей та ідеологія.
14. Музей як мета-наратив.
15. Поняття «музейної політики».
16. Контролювання «змісту» музею як контролювання репрезентації спільноти та її цінностей та символів.
17. Музейні практики як політичний акт.
18. Музей як простір осмислення суспільних цінностей та смислів.
19. Структура історичної ідентичності. Свята. Особистості. Основні періоди, події.
20. Головні інститути формування офіційної історичної ідентичності
21. Альтернативна історія в літературі.
22. Минуле у кінематографі: офіційні та альтернативні версії.
23. Поняття «популярна історія».
24. Поняття «публічна історія»
25. Публічна історія як складова соціального конструювання минулого
26. Публічна історія як інструмент втілення політики пам'яті
27. Туристичні маршрути як втілення офіційних та альтернативних версій минулого
28. Поняття «політика пам'яті».
29. Політика пам'яті та забуття. Маргіналізація пам'яті.
30. Політика пам'яті у посткомуністичній Європі.
31. Проблематика «геноцидів»: історична політика і міжнародна політика в Східній Європі після 1989 року.
32. Політика пам'яті в пострадянських країнах.
33. Геополітика пам'яті та використання минулого у геополітичних цілях.
34. Політика пам'яті та конфлікти.
35. Репрезентація минулого: меморіальні комплекси і пам'ятники як інструменти політики пам'яті.
36. Пам'ятні дати та конструювання минулого
37. Локальне минуле і регіональна ідентичність.
38. Локальний міф і туристична привабливість регіону.
39. Регіональна політика в боротьбі за минуле.
40. Регіональні «війни пам'яті».
41. Дні міста та ювілеї як конструювання минулого.

42. Символічне освоєння місцевого простору.

Практичне питання (№№) вага 20 балів

Геополітика пам'яті та використання минулого у геополітичних цілях. Наведіть приклад певної геополітики пам'яті та певного використання минулого у геополітичних цілях. На даному прикладі пояснить, чому минуле стає основою для обґрунтування геополітичних дій сьогодення (20 балів).